

Statencommissiestuk

Grondwaterwinning Terwisscha

Advies: ter behandeling in de Statencommissie Milieu, Water en Groen op 19 november 2001

C-stuk

Behandeld door de heer M. Siemonsma, telefoonnummer (0592) 365892
Portefeuillehouder: de heer S.B. Swierstra

Inleiding

In het Drents-Friese Wold ligt de Friese grondwaterwinning Terwisscha. De winning wordt geëxploiteerd door de NUON en beschikt over een vergunning tot een capaciteit van 7,5 miljoen m³ per jaar. Op initiatief van het waterleidingbedrijf, Staatsbosbeheer en de provincie Fryslân is onderzoek uitgevoerd naar de effecten van de winning en de maatregelen die noodzakelijk zijn om de natte natuur te herstellen.

In de Stuurgroep Terwisscha is na dit uitgebreide onderzoek overeenstemming bereikt over het feit dat de grondwaterwinning Terwisscha op de huidige locatie zich niet verdraagt met de doelstellingen van het Nationaal Park Drents-Friese Wold. Op korte termijn zal de winning gehalveerd worden en voor de langere termijn wordt gezocht naar verplaatsing of een alternatief. Deze resultaten zijn nog eens kort weergegeven in bijlage 1.

Nu staat de tweede fase voor de deur. Door de werkgroep is een plan van aanpak voor de tweede fase opgesteld met een begroting. In de tweede fase vindt onder andere een locatieonderzoek plaats, wordt een monitoringssysteem opgezet en wordt de MER-procedure opgestart. De totale kosten van deze tweede fase bedragen maximaal f 1,8 miljoen/€ 816.804,39¹. Aan de provincie Drenthe wordt een bijdrage gevraagd van 7,5%. Dit is f 135.000,--/€ 61.260,33. Indien het lukt om delen van het project gesubsidieerd te krijgen, zal de bijdrage van de provincie lager uitvallen.

Bijlage 2 geeft een samenvatting van het plan van aanpak en de financiering.

Advies

1. Een bijdrage van f 135.000,--/€ 61.260,33 voor de periode 2001 tot en met 2005 beschikbaar stellen voor de tweede fase van het project. Dit is 7,5% van de totale begrote kosten.
2. Dit bedrag ten laste brengen van het Grondwaterfonds.

Meetbaar/Beoogd beleidseffect

- Opheffen verdroging in Nationaal Park Drents-Friese Wold
- Bijdrage aan het realiseren natuurdoeltypen in Nationaal Park Drents-Friese Wold

Argumenten

- 1.1. *Een blijvende betrokkenheid van Drenthe is gewenst vanwege het belang van verplaatsing van Terwisscha uit het nationaal park.*

Zeker 50% van de verdroging door de grondwaterwinning Terwisscha ligt op Drents grondgebied. Daarnaast wordt vanuit Drenthe al fors geïnvesteerd in de aanpassing van de waterhuishouding en aankoop en inrichting van natuurgebieden. Deze investeringen komen pas volledig tot hun recht als ook de winning wordt verplaatst.

- 2.1. *De bijdrage past binnen de kostenopzet van het Grondwaterfonds voor 2001.*

Jaarlijks worden de bestedingsmogelijkheden van het Grondwaterfonds vastgelegd. Het doen van onderzoek noodzakelijk voor het grondwaterbeheer is hierbij een vast onderdeel. Bij de kostenopzet voor 2001 is rekening gehouden met onderzoek naar de waterwinning Terwisscha.

Uitvoering

Het plan van aanpak wordt uitgevoerd door een projectgroep onder leiding van de provincie Fryslân en met ondersteuning van het KIWA. De aansturing van het project is in handen van de stuurgroep. Aan de projectgroep neemt deel de heer M. Siemonsma en in de stuurgroep heeft zitting gedeputeerde S.B. Swierstra.

Tijdsplanning

Het onderzoek wordt uitgevoerd in de periode 2001 tot en met 2005.

Financiën

Totale kosten	f 1.800.000,--/€ 816.804,39
Externe kosten	n.v.t.
Kosten voor de provincie	f 135.000,--/€ 61.260,33

¹ Het in dit schrijven opgenomen bedrag in euro's is bedoeld als gewenningsinformatie. Hieraan kunnen geen rechten ontleend worden.

Uit het budget: Grondwaterfonds

Monitoring en evaluatie

In het plan van aanpak zit een uitgebreid monitoringsprogramma.

Extern betrokkenen

Provincie Fryslân (projectleider), KIWA, NUON, waterschap Sevenwolde, gemeente Ooststellingwerf, NLTO, waterschap Reest en Wieden en Staatsbosbeheer.

Communicatie

In het kader van het project wordt een communicatieplan opgesteld. Voortouw ligt bij de provincie Fryslân. Concrete activiteiten op dit vlak worden kortgesloten met de Stafgroep Communicatie.

Bijlagen

1. Samenvatting van het projectresultaat van de eerste fase van het project Integraal waterbeheer Terwisscha.
2. Samenvatting van het plan van aanpak van de tweede fase van het project Integraal waterbeheer Terwisscha.

Ter inzage in de leeskamer

1. Projectresultaat eerste fase Integraal Waterbeheer Terwisscha (1995-2000).
2. Integraal Waterbeheer Terwisscha, Plan van Aanpak, tweede fase.

Assen, 22 oktober 2001
Kenmerk: 42/6.5/2001009448

Gedeputeerde staten van Drenthe,

A.L. ter Beek, voorzitter
J.Th. Imholz, wnd. griffier

tk/coll.

Bijlage 1

Samenvatting van het projectresultaat van de eerste fase van het project Integraal Waterbeheer Terwisscha

Het project Integraal Waterbeheer Terwisscha heeft als doelstelling: herstel van de grondwaterafhankelijke natuur in het Nationaal Park Drents-Friese Wold. Daarnaast is als randvoorwaarde aan het onderzoek meegegeven dat de winbare hoeveelheid grondwater voor de waterleidingmaatschappij gelijk blijft. Provincie Drenthe heeft f 20.000,-/€ 9.075,60 meebetaald aan de eerste fase en participeert daarnaast in de stuurgroep en de werkgroep. Het project is in een drietal delen aangepakt, namelijk de watersysteemverkenning, de scenariostudie en de besluitvorming.

De belangrijkste conclusie van de watersysteemverkenning is dat de verdroging in het Nationaal Park Drents-Friese Wold alleen opgelost kan worden door verplaatsing van de winning en het verhogen van het peil in de Oude Willem en omgeving. Verder is duidelijk geworden dat het herstel kwetsbare systemen in en rond vennen alleen mogelijk is bij een volledige aanpak verdroging.

Vervolgens is een uitgebreide scenariostudie uitgevoerd waarbij gekeken is naar vermindering van de winning, verplaatsing van het puttenveld, maatregelen in het aangrenzende landbouwgebied en interne maatregelen in het Drents-Friese Wold. Uit dit deel van het onderzoek is gebleken dat het herstel van kwetsbare systemen alleen mogelijk is als de winning volledig wordt verplaatst.

In de stuurgroep is op basis van de resultaten van de studie overeenstemming bereikt over het feit dat de grondwaterwinning zich niet verdraagt met de doelstellingen van het Nationaal Park Drents-Friese Wold. Ook is door de NUON het voorstel ingebracht om de winning van Terwisscha op korte termijn te halveren door het volledig benutten van de capaciteit van andere pompstations. Daarnaast moet in de directe omgeving van het park en in de Oude Willem het oppervlaktewaterpeil worden verhoogd. Hieraan wordt aan de Drentse kant al volop aan gewerkt met het project Herstel brongebied Vledder Aa en aan Friese zijde werkt een gebiedscommissie van het project ROM-Zuidoost-Friesland aan het realiseren van de ecologische hoofdstructuur (EHS).

In de stuurgroep zijn voor het vervolg van het project de volgende afspraken gemaakt:

- op de korte termijn wordt de winning gehalveerd door het benutten van de (over)capaciteit van andere winningen in Fryslân;
- op de lange termijn (plusminus tien jaar) wordt de winning verplaatst. Zo spoedig mogelijk start onderzoek naar een alternatieve locatie in de omgeving (potklei en polder Makkinga) en naar alternatieve zuiveringstechnieken (hiermee komen eventueel andere alternatieven in beeld);
- de maatregelen in het landbouwgebied worden afhankelijk gemaakt van de uitwerking van de EHS door de gebiedscommissie (ROM Zuidoost-Friesland), omdat het werk van de gebiedscommissie in grote mate aansluit bij de uitkomsten van het onderzoek;
- er wordt een monitoringstraject afgesproken voor zowel de kortetermijnafpraak en als de langetermijnafpraak;
- de stuurgroep blijft bestaan om het proces te volgen.

Hiermee is de eerste fase van het project afgesloten.

Bijlage 2

Samenvatting Plan van Aanpak tweede fase van het project Integraal Waterbeheer Terwisscha

Korte termijn (vier jaar)

Op de korte termijn wordt een reductie van de winning met 50% tot maximaal 3,75 miljoen m³/jaar gerealiseerd. Overige aanbevelingen zoals peilmaatregelen in de landbouwgebieden en interne maatregelen in het bos worden aan respectievelijk de ROM-organisatie en de terreinbeheerders overgelaten. In 2001 wordt een monitoringsprogramma opgezet en ingericht om de voortgang te bewaken en het effect van de maatregelen te meten.

Lange termijn (tien jaar)

Voor de lange termijn is een drietal alternatieven voor de winning op de huidige locatie in beeld. In 2001 start het onderzoek naar deze alternatieven. Hierbij gaat het om verplaatsing van het puttenveld naar een locatie ten noorden van het nationaal park waar gewonnen kan worden onder de potklei of om winning van kweloverschotten uit een van de polders ten noordwesten van het Drents-Friese Wold. Beide alternatieven liggen in de provincie Fryslân. Een derde mogelijkheid is het winnen van brak grondwater op een van de bestaande locaties in Fryslân. Hierbij moet onderzocht worden of dat water tot drinkwaterkwaliteit gezuiverd kan worden.

Voor het verplaatsen van het puttenveld is onderzoek nodig. Allereerst dient de geohydrologische opbouw van de ondergrond (waar de nieuwe winning zal worden geplaatst) in kaart te worden gebracht. Het gaat voornamelijk om de verbreiding en het voorkomen van de potklei. Door middel van het uitvoeren van een pompproef wordt onderzocht of de locatie voldoende water kan opbrengen. Tevens wordt de kwaliteit van het water onderzocht. Vervolgens wordt het geohydrologische model uitgebreid met de nieuwe data en worden effecten van een winning op de nieuwe locatie berekend.

Het tweede spoor is het bepalen van geschikte locaties voor het winnen van kweloverschotten. Op basis van meetgegevens wordt de winbare hoeveelheid water bepaald en wordt een voorstel voor zuivering van het water uitgewerkt.

Ten slotte wordt een toekomstvisie opgesteld over de mogelijkheden van zuivering van brak grondwater met behulp van membraantechnologie. Onderdeel van de studie is een kosten-baten-analyse.

Voor het verkrijgen van een nieuwe vergunning in het kader van de Grondwaterwet moet naast het genoemde onderzoek de MER-procedure worden doorlopen. Onderdeel van de onderzoeksfase is het starten van deze procedure. Er zal een startnotitie worden opgesteld en een MER-studie worden uitgevoerd. Onderzoek en MER-procedure worden geïntegreerd

Het onderzoek en de MER-procedure worden uitgevoerd in de periode 2001 tot en met 2005. Daarna volgt de uitvoering waarbij geschat wordt dat de alternatieve locatie operationeel kan zijn in 2010. Het nu voorliggende plan van aanpak en de financiering daarvan hebben betrekking op de onderzoeksfase van 2001 tot en met 2005.